

Bahçesaray (Müküs / Van) ve Çevresindeki Gıda, Yem, Yakıt ve Diğer Amaçlar için Kullanılan Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri ¹

Ethnobotanic Characteristics of Plants Used for Food, Feed, Fuel and Other Purposes in Bahçesaray (Müküs / Van)

Esra KORKMAZ²

Nasip DEMİRKUŞ³

Öz

Bu çalışmada; Van'ın Bahçesaray (Müküs) ilçesi ve çevresinde gıda, yakacak, boyar madde, ekonomik değeri olan bitkiler, yem ve el sanatları için halk tarafından kullanılan bitkiler; kullanım amaçları, kullanım şekilleri, kullanılan kısımları ve yöresel adları ile birlikte verilmiştir.

Çalışma; 2016-2018 yılları arasında Bahçesaray (Müküs) ve çevresinde yaşayan halk ile görüşmeler yapılmış ve anket çalışmaları değerlendirilmiştir. Bilgi veren 185 kullanıcının %57'si kadın, %43'ü ise erkektir. Kadın kullanıcıların hepsi ev hanımı, erkek kullanıcılar ise farklı meslek gruplarıyla uğraşmaktadırlar.

Bu çalışmanın amacı Bahçesaray (Müküs) ilçesine bağlı köylerde ve bu köylere bağlı mezralarda yaşayan halkın yararlandığı doğal ve kültür bitkileri saptamak ve etnobotanik özellikleri belirlemektir. Araştırma sonucunda farklı nedenlerle kullanılan 24 familyanın 57 bitki taksonuna ait bilgiler verilmiştir. Toplanan bitkilerden 46'sı gıda, 10'u yem, 11'i yakacak ayrıca 3 tanesi el sanatları, 2 tanesi

¹ Bu çalışma, Esra KORKMAZ'IN "Bahçesaray (Müküs) ve Çevresinin Etnobotanik Özellikleri ve Dijital Ortama Aktarımı" adlı yüksek lisans tezinden hazırlanmıştır.

² Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, TÜRKİYE

³ Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, TÜRKİYE

ekonomik ve 2'side boyar madde madde olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca 5 bitkinin de farklı alanlarda (süs, zehir, oyuncak vb.) kullanımları belirlenmiştir.

Bu çalışmada çeşitli amaçlarla kullanıldıkları tarafımızdan belirlenen 6 taksonun daha önce kullanıldıkları ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmamıştır ve ilk faydalı kullanımları bölgemizde belirlenmiştir. 12 taksonun da bugüne kadar bilinen kullanımlarından tamamen veya kısmen farklı amaç veya şekilde araştırma bölgemizde kullanıldıkları belirlenmiştir. Ayrıca bazı bitkilerin de birden fazla amaç için kullanıldığı belirlenmiştir. Bu çalışmada, Bitkinin bilimsel adı, Bitkinin yerel adı, Bitkinin literatürdeki diğer isimleri, Bitki toplama ayı / ayları, Bitkinin kullanılan kısmı, Bitkinin kullanım amacı, Bitki nasıl kullanılır, Bitkinin lokalitesi, Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları vb başlıklar altında her taksona ait ayrıntılı bilgi verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Etnobotanik, Bahçesaray, Müküs, Van, Türkiye.

Abstract

In this study; Van's Bahçesaray (Müküs) district and its environment, used by the public for food, fuel, dyestuffs, economic value plants, feed and handicrafts; the purpose of use, usage forms, parts and local names are given.

Work; Between 2016-2018, interviews were conducted with the people living in and around Bahçesaray (Müküs) and the surveys were evaluated. 57% of 185 users providing information female, 43% is male. Female users are all housewives, male users are different occupations groups.

The aim of this study is to determine the villages of Bahçesaray (Müküs) to identify the natural and cultural plants that the inhabitants benefit from and ethnobotanical properties to determine. As a result of research, 57 plant taxa belonging to 24 families used for different reasons information is provided. 46 of the collected plants are food, 10 forage, 11 for firewood and 3 for hand arts, 2 of them were used as economical and 2 of them as dyestuffs. In addition, the use of 5 plants in different areas (ornament, poison, toy, etc.) was determined

In this study, no information was found about the previously used 6 taxa which were determined by us for various purposes and the first useful uses in our region It has been identified. 12 taxa are completely or partially different from the known uses they were used in our research area in the purpose or manner. It was also determined that some plants were used for more than one purpose. In this study, the scientific name of the plant, the local name of the plant, other names of the plant in the literature, the month of plant collection, the part of the plant used, the purpose of the plant use, how to use the plant, the locality of the plant, similar uses of the plant in the literature etc. detailed information about each taxon is given under the headings.

Keywords: Ethnobotany, Bahçesaray, Müküs, Van, Turkey.

1. GİRİŞ

Etnobotanik terimi, ilk kez 1896 yılında, Profesör John W. Harshberger tarafından kullanılmış ve basitçe “bitkilerin yerel halk tarafından kullanımı” olarak tanımlanmıştır (Cotton, 1996).

Türkiye'nin coğrafi konumu ve yer şekilleri farklı özellikte iklim tiplerinin oluşmasına yol açmıştır bu özellikleri nedeni ile ülkemiz geniş bir bitki çeşitliliğine sahiptir. Türkiye çok zengin bir floraya sahip olduğundan dolayı yurdumuzda çok sayıda araştırmacı tarafından değişik yörelerde etnobotanik çalışmalar yürütülmektedir.

Ülkemiz yabancı bitki türleri açısından çok zengin bir ülkedir (Birinci, 2008). Mitolojide bitkiler tanrıların insana verdiği en değerli armağan olarak ele alınmıştır. Bütün bitkiler insanın hizmetindedir ve insanoğlunun varoluşundan itibaren bitkilerle olan ilişkisi de başlamıştır. İlk çağlarda insanlar; besin elde etmek ve sağlık sorunlarını gidermek için bitkilerden yararlanmışlardır. (Kendir ve Güvenç, 2010).

2. MATERYAL

2016-2018 yıllarında toplanan ve Bahçesaray (Müküs) ve etrafındaki insanlar tarafından kullanılan bitki örnekleri ve etnobotanik özellikleri, anket çalışma formları ve yüz yüze görüşme notları çalışma materyalini oluşturmaktadır.

2.1 Araştırma Alanının Coğrafi Yapısı

Araştırma alanımız Doğu Anadolu bölgesinde Van ili Bahçesaray ilçesinin sınırları içerisinde yer almaktadır.

Bahçesaray güneyde Pervari (Siirt), kuzeyde Gevaş (Van), doğuda Çatak (Van) ve batıda Hizan (Bitlis) arasında yer almaktadır.

179 km² yüz ölçümüne sahip olan Bahçesaray ilçesi Van'a 110 km uzaklıktadır. İlçenin 17 köyü ve bu köylere bağlı 35 mezrası bulunmaktadır.

3. YÖNTEM

Çalışmalarımız 2015-2018 yılları arasında Van ilinin Bahçesaray ilçesinde ve çevresinde gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada hem halk bilimi hem de botanik yöntemler kullanılmıştır.

Çalışmalar Bahçesaray merkez, köyleri ve mezralarında ikamet eden halkın bitkiler ile olan ilişkilerini, kullanım alanlarını belirlemek için ilçeye ve köyelerine ziyaretler düzenlenerek yapıldı. Çalışma bölgeleri birkaç kez ziyaret edildi. Her mevsimde gidilip, bitkiler üzerinde mevsimlerin etkisi incelendi.

4. BULGULAR

4.1 Gıda amaçlı belirlenen bitkiler ve araştırmadaki kullanımları

4.1.1 Amaranthaceae: **Bitkinin bilimsel adı:** *Amaranthus retroflexus* L. **Bitkinin yerel adı:** Lexandur **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Geleşire kovi, Gula ceferi, Gula çaveşe, Gula, şestper, Luexandur, Papune, Silmik, Tace keleşir, Tacxoruz, Darı mancarı, Deli sirken, Ohraşan, Solmaz çiçek, Tilkikuyruğu, Yabani tilkikuyruğu; **Bitki toplama ayı / ayları:** Eylül; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısmı; **Bitkinin kullanım amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Bitkinin toprak üstü kısmı doğranıyor pişirilip yemeklere katılıyor. **Bitkinin lokalitesi:** Van; Bahçesaray, Elmayaka Köyünün Cuma Mezrası, 03°02'375" N 42°18'526" E 1956m EK1252; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Yaprakları yemeği yapılarak ya da gözleme harcı olarak kullanılır (Uzun, 2015).

4.1.2 Apiaceae; **Bitkinin bilimsel adı:** *Heracleum persicum* Desf.; **Bitkinin yerel adı:** So; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Xilok, Xelilok, Uzun rezene, Hınzır otu, Bahar.; **Bitki toplama ayı / ayları:** Nisan-Mayıs; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısmı; **Bitkinin kullanım amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Otlu peynir yapımında kullanılıyor; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Güneyyamaç Köyü Özbeyli Mezrası, 03°11'824" N 42°10'048" E 2327m EK1017.

Bitkinin bilimsel adı: *Eryngium billardierei* F.Delaroche **Bitkinin yerel adı:** Tusi; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Boğa diken, Eşek diken, Tusi, Gerengikeri, Hıyarok, Kerbeş; **Bitki toplama ayı / ayları:** Nisan-Mayıs; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Gövde; **Bitkinin kullanım Amacı:** Gıda **Bitki nasıl kullanılır:** Bitkinin gövde kısmı gençken soyularak yenir; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Liman Mahallesi ile Kerapet Tüneli arası, 03°11'622" N 42°24'551" E 2198m EK1225; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Taze gövdeleri, kabukları soyularak yenir. (Özçelik ve ark., 1990; Öztürk, 1991; Yıldırım, 1991; Baytop, 1999; Ertuğ, 2004b; Ertuğ ve Tümen, 2004).

Bitkinin bilimsel adı: *Chaerophyllum crinitum* Boiss. **Bitkinin yerel adı:** Kitimendi; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Tarakotu, Mende, Mendo, Ğitik; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs, Haziran; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısmı; **Kullanım Amacı:** Gıda **Bitki nasıl kullanılır:** Bitkinin gövde kısmı gençken soyularak yenir; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Kerapet Tünelinden sonra, 03°11'984" N 42°23'534" E 2311m EK1178; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Bitkinin toprak üstü kısımları otlu peynir yapımında kullanılır (Özçelik, 1992). Bitkinin genç haldeki gövde kısmı soyulduktan sonra çiğ olarak yenir (Mükemre, 2013).

4.1.3 Asteraceae **Bitkinin bilimsel adı:** *Centaurea iberica* Trev. ex Sprengel ; **Bitkinin yerel adı:** Sitirbelok; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Stirzerk, Sitirbelok, Çakıldiken, Pamukdiken, Yabanidiken, Kangal, Peygamber çiçeği, Çakırdiken, Cevbelot, Kelebeşik.; **Bitki toplama ayı / ayları:** Nisan-Mayıs; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısmı; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** İlkbaharda toplanır ve yemeklere katılır; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Elmayaka Köyü Cuma Mezrası, 03°02'391" N 42°18'620" E 1959m EK1248; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Taze yaprakları sebze olarak tüketilmektedir (Özçelik ve ark., 1990).

Bitkinin bilimsel adı: *Crepis sancta* (L.) Bornm.; **Bitkinin yerel adı:** Kulilkazer; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Sirok, Guhmişk, Gezike zer, Kulilkazerk, Keklik otu, Keklik Otu, Karahindiba Çiçeği, Kokar Ot, Sütlü Ot, Sakar Kanak, Tüylü Kanak, Arslanışi; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs-Temmuz; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Yapraklar; **Kullanım Amacı:** Gıda **Bitki nasıl kullanılır:** Bitkinin yaprakları çiğ olarak yenir ; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Subaşı,

03°07'989" N 42°26'580" E 1774m EK1256; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Genç yapraklarından salata yapılır (Koçak,1999; Ertuğ, 2000; Pieroni ve ark., 2005; Ertuğ, 2004b). Yapraklar çiğ yenir ve salatalara konur (Türkoğlu, 2000). Genç sürgünleri pisirilerek yenilir (Pieroni ve ark., 2002). Yaprakları gıda amaçlı kullanılmaktadır (Ertuğ, 2004b). Genç sürgünlerinin salatası yapılır (Pieroni ve ark., 2005). Salata yapımında kullanılır (Gelse, 2012).

Bitkinin bilimsel adı: Echinops pungens Trautv. var. adenocladus Hedge; **Bitkinin yerel adı:** Topuz ; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Diqik, Hergot, Serteş, Serkeşiş, Topuz, Kirpi diken, Diken başı; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Meyve; **Kullanım Amacı :** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Çiçeği kırılıp içindeki çekirdek yenir; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahcesaray, Subaşı, 03°08'002" N 42°26'634" E 1772m EK1270; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Çiçek eksenleri dikenlerden arındırılarak içteki çekirdek kısmı yenilir. (Özçelik, 1990; Öztürk ve Özçelik, 1991; Özgökçe, 1999; Ertuğ, 2000; Ertuğ 2004b; Gelse, 2012).

Bitkinin bilimsel adı: Gundelia cf. dersim Vitek, Yüce & Ergin; **Bitkinin yerel adı:** Kerenk ; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Kerenk, Keven, Kenger, Enger, Kengel, Kengir, Çakırdikeni, Datlı kenger, Sakızotu, Kandikeni, Kalagan, Kanatma, Kengi otu, Kepre, Kinger, Karang, Kereng, Kenger tiken, Gağnak, Kenger zer; **Bitki toplama ayı / ayları:** Nisan-Temmuz; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısmı; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** İlkbaharda toplanan genç sürgünler suda haşlanır ve yumurta ile birlikte yağda kavrulup yemek yapılır; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahcesaray, Cevizlibelen Köyü, 03°07'442" N 42°17'991" E 1630m EK1130, 1180; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Meyveler kavrulup dövülerek elenir ve kenger kahvesi olarak kullanılır (Tanker, 1967). Kök ve gövde soyularak yenir. Tohumları gıda olarak tüketilmektedir. Kışlık yiyecek olarak saklanmakta ve tohumlarından kahve elde edilmektedir. Bitki öz suyundan diş sağlığına faydalı olduğu düşünülen bir sakız elde edilmektedir (Özçelik ve ark., 1990; Gümüş, 1994; Yeşil, 2007). Sebze olarak tüketilmektedir. Genç sürgünlerinden "Kenger Meftunesi" ve "Kenger kavurması" olarak bilinen yemekler yapılmaktadır (Tonbul ve Altan, 1989). Tohumları kurutulup öğütüldükten sonra kenger kahvesi olarak kullanılır. Taze sürgünleri sebze olarak tüketilir. Kökü ve gövdesi soyulduktan sonra çiğ olarak yenir (Öztürk ve Özçelik, 1991). Kökünden sakız, tohumlarından kahve hazırlanır (Koçak, 1999). Kökü gıda olarak tüketilir (Ertuğ, 2000). Bitki süs ve kışlık yiyecek olarak kullanılır. İlkbaharda tam yapraklanmadan kökü çıkartılıp salamurası yapılarak peynire katılır ve tursu olarak kullanılır. Tohumları kurutulup öğütülür ve Van yöresinde "Kenger Kahvesi" adıyla tüketilir. Taze sürgünleri sebze olarak kullanılır. Bitki genç iken kök ve gövdelerindeki kabuklar soyulduktan sonra çiğ olarak yenir (Öztürk ve ark., 2000). Bitki yaprak vermeye başladığında kökler topraktan çıkarılır ve haşlandıktan veya doğrudan una bulandıktan sonra kızartılarak yenir (Keskin ve Alpınar, 2002). Yaprakları gıda amaçlı kullanılmaktadır (Ertuğ, 2004b). Kökü takip eden on santimetrelilik gövde kısmı soyularak yemek yapılır. Ayrıca sakızı yapılır (Korkut, 2006). Genç gövdeleri soyularak yenir. Genç gövdeleri soyulduktan sonra yağda yumurta ile kızartılarak sabah, öğle ve akşam öğünlerinde yenir. Kökünden akan süt güneşte bekletilerek sakız elde edilir. Cizre pazarında kadınlar tarafından satılan peynir lorunda bitkinin doğranarak katıldığını gözlemledik. Gövde kısmı temizlendikten sonra turşuya katılarak yenir (Gencay, 2007). Kökleri taze iken toplanıp dışı soyularak çiğ tüketildiği gibi yağda pişirilerek veya bulgur ilave edilip pilavı yapılarak yenmektedir. Kuruyunca toplanan meyveler dövülüp kavrulduktan sonra kahve gibi pişirilerek içilmekte ve "Tiken gavesi, Kengergavesi" olarak adlandırılmaktadır. Gövdesi kırılınca akan beyaz madde toplanıp sıcak su içinde yumusattılıp sakız gibi çiğnenmektedir (Metin, 2009).

Bitkinin bilimsel adı: Helianthus annuus L. (Kültür); **Bitkinin yerel adı:** Gülberoj ; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Gülbağan, Günebakan, Ayçiçeği, Gündoğdu, Gündöndü, Gün asık.; **Bitki toplama ayı / ayları:** Temmuz-Ağustos; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Tohumları; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Bitkinin tohumları çerez olarak tüketilir; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Cevizlibelen Köyü Şerefhan Mezrası, 03°07'482" N 42°17'971" E 1654m EK1283; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Büyük meyveler kuruyemis olarak kullanılır (Duran, 1998; Tugay ve ark., 2004). Tohumları gıda olarak tüketilir (Ertuğ, 2000). Tohumuna halk arasında çiğdem denir. Çitlenme şeklinde çerez olarak tüketilir. Yağ elde edilir (Deniz, 2008). Bitkinin olgunlaşmış olan tohumları çerez olarak tüketilir (Kaval, 2011). Tohumları çerez olarak yaygın bir kullanımı vardır (Gelse, 2012). Toprak üstü kısmı hayvan yemi olarak değerlendirilir (Mükemre, 2013).

Bitkinin bilimsel adı: Helianthus tuberosus L. (Kültür); **Bitkinin yerel adı:** Sevik; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Binerdi, Dibsor, Dizbelok, Qencilisk, Saya binerdi, Seva binerde, Sevetalk, Sevaxin, Sevaxink, Xencilisk, Gizera bostanan, Topendewe, Sevka axi, Yer elması.; **Bitki toplama ayı / ayları:** Haziran-Temmuz; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Yaprak-Yumru; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Yapraktan sarma yapılıyor. Bitki kökünden turşu yapılıyor; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Cevizlibelen Köyü Şerefhan Mahallesi, 03°11'068" N 42°09'834" E 2296m EK1028, 1039; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Yer altı yumruları yenir (Gümüş, 1994; Ertuğ, 2000; Cansaran ve Kaya, 2010). Haşlanarak sebze olarak yenilir (Baytop, 1999). Yumrusu yenir. Yem olarak da kullanılır (Tugay ve ark., 2004). Kök pişirilerek yemeği yapılmaktadır (Uysal, 2008). Yumru kısmı çıkarılıp temizlendikten sonra soyularak yenir (Kaval, 2011). Toprak altı yumruları kabuğu soyulduktan sonra çiğ olarak yenir. Toprak altı yumruları pişirilerek yemek yapılır (Şenkardeş, 2014).

Bitkinin bilimsel adı: Scorzonera rigida DC.; **Bitkinin yerel adı:** Sping ; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Birum, Zirgizer, Xirgizer, Gizerek, Birçalik, Yarkok, Gezer, Gizer, Giyabenışt, Nerebent, Cibar, Qehe, Giyaye qajik, Giyaye qajok, Erpelan, Pirepind, Arvent, Parin, Sert tekesakalı, Yabani havuç, Bahçe iskorpini, Yakı otu, Dağ sakızı, Dağ çöveni; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs-Haziran; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısım; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Tuzlanıp yeniyor. Otlu peynir yapımında kullanılıyor; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Kartal köyü, 03°02'884" N 42°13'486" E 1558m EK1094, Ir-Tur. Element.

Bitkinin bilimsel adı: Tanacetum zahlbruckneri (Náb.) Grierson; **Bitkinin yerel adı:** Papatya; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Biringiya, Giyaye birinan, Giyaye kirman, Gulemeş, Bilaçequer, Guleşexan, Kulilka gawane, Marşivan, Çiçekmast, Dawudî, Gule keran, Atroke, Kulilka baye, Eqhiwan, Gula hingiwin, Özge pireotu, Solucan otu, Acı çiçekli margrit, Beyaz papatya, Papatya; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs-Temmuz; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısım; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Çayı yapılarak içilir; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Kerapet Tünelinden sonra, 03°12'310"N 42°23'567"E 2412m EK1211, Ir.-Tur. Elm., Endemik.

Bitkinin bilimsel adı: Tragopogon buphthalmoides (DC.) Boiss. var. latifolius Boiss; **Bitkinin yerel adı:** Sipink; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Gezbelok, Gizerok, Hişping, Marşing, Siping, Spilk, Şeng, Gulşin, Vaş zaranca, Rişe bizine, Mircalik, Axu, Çarık, Porim, Isping, Şiranok, Şin, Espeng, Espenga xatune, Şeng, Yemlik, Tarla yemliği, Çayır tekesakalı, Yakı otu, Kuzu sarmaşığı, Keçisakalı, Tekecan; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısmı; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Gövdesi ve yaprakları temizlendikten sonra çiğ olarak tüketilir ya da pişirilip yemeği yapılır; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Kerapet Tünelinden

sonra, 03°11'984" N 42°23'534" E 2311m EK1177, Ir.-Tur. element.; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Toprak üstü genç sürgünleri taze iken çiğ olarak yenir (Kaval, 2011) Toprak üstü genç sürgünleri taze iken çiğ olarak yenir. Genç dal ve yapraklar çiçeklenme periyodundan önce toplanır. Yağ ve yumurta ile birlikte yemeği yapılır (Mükemre,2013).

4.1.4. Caryophyllaceae Bitkinin bilimsel adı: *Silene vulgaris* (Moench) Garcke var. vulgaris; **Bitkinin yerel adı:** Nermedewk; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Axcik, Bukegur, Giyarun, Giyameşmij, Giyameşxur, Meşgir, Siyabu, Şekirok, Xatunek, Meşmij, Goşberx, Givişgan, Derpidik, Peqpeqok, Teqteqok, Çeqçeqok, Ecibücü, Sinekkapan, Nakıl, Cıvrıncık, Çığıştak, Gavşak, Gıvrışık, Kavşuk, Kıvışkan, Tavuk yastığı; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs; **Bitkinin kullanılan kısmı:**Toprak üstü kısım; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Yaprakları doğranıp temizlenir suda haşlanır veya yağda kızartılıp üzerine yumurta kırılarak yenir; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Güneyyamaç Köyü Özbeyli Mezrası, 03°11'093" N 42°09'809" E 2311m EK1010,1042,1251; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Bitkinin yaprak kısmı hamur içerisine katılarak tüketilir. Bitkinin yaprak kısmı yağda kavrulurarak tüketilir (Arı, 2014).

4.1.5. Fabaceae Bitkinin bilimsel adı: *Ononis spinosa* L.; **Bitkinin yerel adı:** Semisk; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Kayışkıran kökü; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Yaprak; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Bitkinin genç olan yaprak kısımları taze olarak veya kurutulurarak yemeklere katılır; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Şişli Köyü, 03°08'012" N 42°26'546" E 1768m EK 1274; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Bitkinin genç olan yaprak kısımları taze veya kurutulduktan sonra ayran yemeklerine katılır (Kaval, 2011).

4.1.6 Juglandaceae Bitkinin bilimsel adı: *Juglans regia* L **Bitkinin yerel adı:** Guz; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Goz, Guz, Giz, Giwez, Guwiz, Gerdikan, Ceviz, Yandak, Koz, Hincik; **Bitki toplama ayı / ayları:** Eylül-Ekim; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Meyve; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Meyveleri gıda olarak tüketilir; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Liman mahallesi, 03°06'810" N 42°18'445" E 1552m EK1069,1191; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Tohumları kuruyemiş olarak tüketilir (Duran, 1998). Meyveleri gıda, yaprakları da ilaç yapımında kullanılır (Ertuğ, 2000; Ertuğ ve ark., 2004; Ertuğ ve Tümen, 2004; Keskin ve Alpınar, 2002). Gıda olarak kullanılır (Balos, 2007; Yüzbaşıoğlu, 2010). Tohumları kuruyemiş olarak tüketilir (Mükemre, 2013).

4.1.7 Lamiaceae (Labiatae) Bitkinin bilimsel adı: *Mentha longifolia* (L.) L. subsp. typhoides (Briq.) Harley var. calliantha (Stapf) Briq.; **Bitkinin yerel adı:** Punga sor; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Anix, Budine, Gulnane, Hamem, Heza, Ledange, Nane, Pujan, Ping, Pung, Zembur, Tehtavik, Tihtavik, Punga sor, Puneçerme, Bung, Yarpuz, Dere nanesi; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısım; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Bitki kurutulur ve kış aylarında yemeklere katılır; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Doğanyayla Köyü Sakız Mezrası, 03°04'176" N 42°19'166" E 1650m EK1198,1217,1266; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Bitki taze halde veya kurutulduktan sonra baharat olarak yemeklerde kullanılır (Kaval, 2011).

Bitkinin bilimsel adı: *Stachys lavandulifolia* Vahl; **Bitkinin yerel adı:** Bareş; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Dağ çayı; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısım; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Bitkinin alt yapraklarından çay yapılarak içilir; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Kerapet tüneline sonra, 03°08'014" N

42°19'270" E 1568m EK1208; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Bingöl yöresinde çay olarak tüketilmektedir (Polat ve ark., (2012).

Bitkinin bilimsel adı: Ziziphora clinopodioides Lam.; **Bitkinin yerel adı:** Catır; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Reyhan, Zernix, Anix, Merzekew, Cahtir, Cahtira bej, Zahter, Zembur, Dağ reyhanı, Keklik otu, Karaçay, Fare otu, Kır nanesi, Dağ kekiği. **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs-Haziran; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısım; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Bitki taze halde veya kurutulduktan sonra baharat olarak yemeklerde kullanılır; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Kerapit Tünelinden sonra, 03°12'194" N 42°23'649" E 2412m EK1215; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Bu bitki genellikle toplanıp kurutulduktan sonra baharat olarak kullanılmaktadır (Baytop, 1999).

4.1.8 Liliaceae Bitkinin bilimsel adı: Allium scorodoprasum L. subsp. rotundum (L.) Stearn; **Bitkinin yerel adı:** Sirik; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Sirik, Sirmo, Piseri, Piseli, Sire ispani, Piseliya pez, Piseriya pez, Sira ispani, Karga sarımsağı, Köpek sarımsağı, Yayla sarımsağı. **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısım; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Bitki peynir yapımında kullanılıyor; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Kırmızı köprü, 03°06'896" N 42°18'205" E 1563m EK1184; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Bitki ufalanıp peynire katılır (Özçelik, 1992; Öztürk ve ark., 2000; Kaval 2011; Mükemre, 2013).

Bitkinin bilimsel adı: Tulipa armena Boiss. var. armena; **Bitkinin yerel adı:** Soryas; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Helal, Helale, Gagiro, Alal, Alale, Rebenok, Gulexizem, Gulılka, Gizbeloke, Şiler, Melaq, Kakaç, Soris, Soryas, Gulwalak, Gavgural, Dağ lalesi, Kangala, Kangılıs, Kuku; **Bitki toplama ayı / ayları:** Nisan-Mayıs; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Soğan; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Bitkinin soğanı çiğ olarak yenir; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Mira Mahmut Dağı Kerapit Tünelinden sonra, 03°12'476" N 42°23'175" E 2300m EK1128; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Bitkinin soğanı soyulduktan sonra çiğ olarak yenir (Mükemre 2013).

4.1.9 Malvaceae Bitkinin bilimsel adı: Alcea apterocarpa (Fenzl) Boiss; **Bitkinin yerel adı:** Hero; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Anervans, Hero, Hilor, Toleke, İro, Heru, Hevur, Hira, Hiro, Huri, Hurin, Hurun, Xetmi, Gowik, Hermele, Deve gülü, Hıra çiçeği, Hatmi, Hatmi çiçeği, Gül hatmi, Deli ebegümeçi, Fatmaana gülü, Fatmacık; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Yapraklar; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Bitkinin taze yapraklarından sarma yapılıyor; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Kerapet Tünelinden sonra, 03°12'194" N 42°23'649" E 2412m EK1214; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Bitkinin taze olan yapraklarından sarma yapılır (Kaval, 2011; Mükemre,2013).

4.1.10 Moraceae Bitkinin bilimsel adı: Ficus carica L. subsp. carica; **Bitkinin yerel adı:** İncir; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Encil, Encir, Hencir, Incil, Incire, Hejir, İncir; **Bitki toplama ayı / ayları:** Eylül-Ekim; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Meyve; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Bitkinin meyveleri yenmektedir; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Cevzlibelen köyü Şerefhan mezarı, 03°07'731" N 42°17'677"E 1620m EK1024; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Meyveleri gıda olarak tüketilir (Pieroni ve ark., 2002). Gıda ve tıbbi amaçlı olarak kullanılır (Ertuğ, 2004b). Meyveleri kuru ve yaş halde tüketilir. Meyvelerinden komposto yapılır. Eskiden yapraklarından elde edilen süt ve 1 kaşık yoğurt karıştırılıp ekmek mayası olarak kullanılırdı

(Gençay, 2007). Meyveleri kuru ve yas halde tüketilir. Meyvelerinden reçel yapılır. Yapraklarından elde edilen süt küçükbaş hayvanların sütüne karıştırılıp “Teleme” adı verilen bir tür tatlı yapılır (Gelse, 2012).

4.1.11 Pleurotaceae Bitkinin bilimsel adı: Pleurotus eryngii (DC.) Quèl.; **Bitkinin yerel adı:** Gıyark; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Kivark, Çaşır, Mendik; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısmı; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Toprak üstü kısmı ateşte veya yağda kızartılarak yenmektedir; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Cevizlibelen köyü Şerefhan mezarası, 03°07'672" N 42°17'702"E 1605m EK1077, 1141; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Toprak üstü kısmı tuzlandıktan sonra ateşte kızartılarak veya ufalanıp yağda kızartılarak yenmektedir. Mantar beze konur ve ezilerek özsu çıkarılır. Daha sonra bu özsu göz kaşıntısını gidermek için göze damlatılır (Kaval, 2011).

4.1.12 Polygonaceae Bitkinin bilimsel adı: Rheum ribes L.; **Bitkinin yerel adı:** Revas; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Işgın, Işkın otu, Uşkun, Eşgin, Rıbes, Rimbez, Rubes, Revas, Rewas, Revam, Şıngı, Binbereqı, Binberdeqı, Tuletirş, Rış; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Gövde; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Gövde soyulduktan sonra çiğ olarak yenir. Meyve olarak yenir; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Kerapet Tünelinden sonra Mira Mahmut Dağı, 03°12'460" N 42°23'252" E 2293m EK1127; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Yaprak sapları ve gövdeleri çiğ veya pişirilerek yenir (Öztürk ve Özçelik 1991). Genç haldeki bitkinin gövde kısmı ve yaprak sapı soyulduktan sonra çiğ olarak yenir (Kaval, 2011). Genç haldeki bitkinin pedikul ve yaprak sapı soyulduktan sonra çiğ olarak yenir (Mükemre, 2013).

Bitkinin bilimsel adı: Rumex angustifolius Campd. subsp. macronthus (Boiss.) Rech.; **Bitkinin yerel adı:** Tırşonk; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Tırşika zaracan, Tırşok, Tırşoka kewe, Tırşoya nalik, Sexaşık, Kerika berxo, Kertlice, Öfelek, Efelek, Labada, İlabada, Kuzukulağı; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısmı; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Yemeklere katılır veya yıkanıp çiğ olarak yenir; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Kerapet Tünelinden sonra Mira Mahmut Dağı, 03°12'545" N 42°23'232" E 2294 m EK1132.

Bitkinin bilimsel adı: Rumex scutatus L.; **Bitkinin yerel adı:** Tırşonk; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Tırşika zaracan, Tırşok, Tırşoka kewe, Tırşoya nalik, Sexaşık, Kerika berxo, Tırşika çuçikan, Ekşimen, Öfelek, Labada, İlabada, Acımca, Ekşili, Kuzukulağı; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs-Haziran; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Yaprak; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Bitkinin taze olan yaprak kısmı çiğ olarak tüketilir. Yaprakları yemeklere ekşi tadı verir; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Elmayaka Köyü Cuma Mezrası, 03°02'379" N 42°18'528" E 1980m EK1247,1223; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Yapraklar çiğ olarak yenir (Özgen ve ark., 2004). Salata olarak çiğ yenir, ekmek-yufka arasında dürünülür (Ertuğ, 2004). Yaprakları ekşi lezzetleri nedeniyle salata halinde yenilir (Türkoğlu ve ark., 2006; Çakılcıoğlu ve ark., 2007). Çiğ olarak yenir veya ekşi tat vermek için kısıra konur (Yeşil, 2007). Gıda amaçlı tüketilmektedir (Kazan, 2007). Bitkinin taze olan yaprak kısmı çiğ olarak tüketilir. Yaprak yemeklere ekşi tadı vermek maksadıyla da kullanılır (Mükemre, 2013). Yufka arasına dürüm yapılarak tüketilir. Salata yapılarak tüketilir. Doğrudan tuz ile tüketilir. Yaprak kısmı doğrudan tüketilerek C vitamini ihtiyacının karşılanması amacı ile kullanılır (Arı, 2014).

4.1.13 Primulaceae Bitkinin bilimsel adı: *Primula auriculata* H.J.Lam; **Bitkinin yerel adı:** Süşün beybun; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Sosin, Sosun, Azeryon, Galev, Gulbihar, Gulbihara goçki, Gulbihara gulavı, Kiruje, Mexmorka zongi, Gil, Ruhtutya, Felç otu, Çuha çiçeği, Tutça, Tutya, Belsesing; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Yaprak; **Kullanım Amacı :** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Yaprakları otlu peynir yapımında kullanılıyor; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Kerapet Tünelinden sonra, 03°12'546" N 42°23'232" E 2293m EK1137 Ir.-Tur. Elm.; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Bitki peynir yapımında kullanılır (Öztürk ve ark., 2000). İlkbahar aylarında toplanan genç bitki peynire ve yemeklere katılır (Kaval, 2011). Bitki ilkbahar aylarında çiçeklenmeden yaprakları toplanıp peynire konur. Çiçek kısmının öz suyu sıkılıp güzel kokan öz su kullanılır (Mükemre, 2013).

4.1.14 Ranunculaceae Bitkinin bilimsel adı: *Ranunculus polyanthemos* L.; **Bitkinin yerel adı:** Çung; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Gulbihar, Guleşexan, Kulilka zer, Zeringer, Cun, Çung, Çunk, Kincirok, Keşkurik, Genimok, Pemirışk, Karaz, Sav otu, Çok çiçekli düğünçiçeği; ; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısım; **Kullanım Amacı:** Gıda **Bitki nasıl kullanılır:** Bitkinin toprak üstü kısmı otlu peynir yapımında kullanılıyor; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Cevizlibelen Köyü Şerefhan Mahallesi, 03°07'502" N 42°17'848" E 1598m EK1083; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Doğu Anadolu'da otlu peynir yapımında kullanıldığı belirtilmiştir (Özçelik, 2016).

4.1.15 Rosaceae Bitkinin bilimsel adı: *Amygdalus communis* L.; **Bitkinin yerel adı:** Bahiv; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Bahiv, Bayev, Bawi, lewz, Ajik, Şınşın, Peyam, Piyam, Vame, Zame, Gewrvam, Çaqela, Çuwela, Arjeng, Ercen, Harjenk, Arjen, Çewale, Bawi, Tengis, Darçew, Badem, Acı badem, Açık payam, Ak badem, Çağla, Diş bademi, Kababağ bademi.; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısım, meyve; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Meyveleri yenir; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Çömlekçi Köyü Mengen Mezrası, 03°02'427" N 42°16'312" E 1908m EK1065; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Meyvesi taze ve kuru olarak yenir (Yıldırım, 1991). Meyveleri gıda amacıyla kullanılır (Ertuğ, 1998; Ertuğ, 2000; Ertuğ, 2004b; Balos, 2007; Saday, 2009; Cansaran ve Kaya, 2010). Meyveleri yenir, pestil yapımında ve şeker yapımında kullanılır (Dönmez, 2000). Meyveleri taze ve kuru olarak yenir (Türkoğlu, 2000; Türkoğlu ve ark., 2006; Çakılcıoğlu ve ark., 2007). Meyve ve tohumları yenir. Tohumlarından badem yağı elde edilir (Duran ve ark., 2001). Tohumları doğrudan yenir. Tohumları dövülüp çeşitli tatlıların yapılmasında kullanılır (Bulut, 2008). Meyve taze iken çiğ yenir. Olgunlaşan meyve kırılarak içindeki tohumu yenir (Mükemre, 2013). Tohumu yenen bitkilerdendir (Ertuğ 2014). Taze (körpe) meyveleri (çağla olarak adlandırılır) doğrudan yenir. Tatlı tohumları yenir (Şenkardeş, 2014).

Bitkinin bilimsel adı: *Crataegus pentagyna* Waldst. & Kit; **Bitkinin yerel adı:** Gühüşk; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Meyve; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Meyveleri yeniyor; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray Kırmızı Köprü ve öğretmenler evi arası, 03°07'720" N 42°18'548" E 1564m EK1020,1055, 1060, 1282.

Bitkinin bilimsel adı: *Crataegus meyeri* Pojark.; **Bitkinin yerel adı:** Yumuşak; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Givij, Goyij, Guhij, Gunc, Helmerask, Izron, Aluç, Sevi dirkayi, Tengiz, Xirok, Gijok, Roğuk, Alıç, Beyaz diken, Ekşi muşmula, Edran, Geyik dikeni, Gırgat, Keçi alıcı, Öküzgöbeği, Kocakarı hurması, Yemişen, Müzmüldek, Kız elması; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs-Haziran; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Meyve; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Meyvesi

bölge halkı tarafından yeniyor; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Cevizlibelen Köyü Şerefhan Mahallesi 03°07'628" N 42°17'727" E 1608m EK1022,1183; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Meyvesi yenir (Şenkardeş, 2014).

Bitkinin bilimsel adı: *Crataegus monogyna* Jack. subsp. *monogyna*; **Bitkinin yerel adı:** Güvişk; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Givij, Goyij, Guhij, Gunc, Helmerask, Izron, Aluç, Sevi dirkayı, Tengiz, Xirok, Gijok, Roğuk, Alıç, Beyaz diken, Ekşi muşmula, Edran, Geyik dikenini, Gırgat, Keçi alıcı, Öküzgöbeği, Kocakarı hurması, Yemişen, Müzmüldek, Kız elması; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Meyve; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Meyveleri yenir; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Kartal Köyü, 03°03'450" N 42°14'189" E 1603m EK1004,1054; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Meyvelerinden turşu, şerbet ve marmelat yapılır. Meyveleri yenir (Uzun, 2015).

Bitkinin bilimsel adı: *Crataegus orientalis* Pallan & Bieb. var. *orientalis*; **Bitkinin yerel adı:** Gühüj, Yumuşak; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Alıç, Cıvic, Civica sur, Geyik dikenini, Gıvica sur, Gühüj, İt alıcı, Kırmızı alıç, Givij, Goyij, Guhij, Gunc, Helmerask, Izron, Aluç, Sevi dirkayı, Tengiz, Xirok, Gijok, Roğuk, Alıç, Beyaz diken, Ekşi muşmula, Edran, Geyik dikenini, Gırgat, Keçi alıcı, Öküzgöbeği, Kocakarı hurması, Yemişen, Müzmüldek, Kız elması **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs-Eylül; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Meyve; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Meyveleri yenir; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Kartal Köyü, 03°03'450" N 42°14'188" E 1605m EK1001,1026, 1052, 1053; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Bitkilerin meyveleri yenilmektedir (Gençay; 2007). Yapraklı ve çiçekli genç sürgünlerinden çay yapılır. Meyvesi yenir (Şenkardeş, 2014).

Bitkinin bilimsel adı: *Cydania oblonga* Mill.; **Bitkinin yerel adı:** Ayva; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Behe, Be, Beyok, Behnok, Bih, Bihi, Bihok, Binok, Biyok, Meleysi, Behi, Ayva.; **Bitki toplama ayı / ayları:** Nisan-Eylül; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Meyve; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Meyveleri yenir; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Cevizlibelen Köyü Şerefhan Mezrası, 03°07'482" N 42°17'971"E 1654m EK1032; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Meyveleri gıda olarak tüketilir (Tugay ve ark., 2004). Meyveleri reçel, şerbet, hoşaf ve komposto yapılır (Uzun, 2015).

Bitkinin bilimsel adı: *Malus sylvestris* Mill. subsp. *mitis* (Wallr.) Mansf **Bitkinin yerel adı:** Seva çale; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Bodur elma, Elma; **Bitki toplama ayı / ayları:** Eylül; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Meyve; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Meyveleri yenir; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Akyayla Köyü, 03°01'976" N 42°10'733" E 1783m EK1027,1040, 1048, 1070.

Bitkinin bilimsel adı: *Malus sylvestris* Mill. subsp. *orientalis* (Uglitzk.) Browicz var. *orientalis*; **Bitkinin yerel adı:** Sev; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Saye bori, Sayek, Seva çole, Seva gemor, Seva hov, Seva hirçe, Sevalog, Sevik, Talesevik, Seb, Sev, Yabani elma, Acuk, Elma, Acı elma; **Bitki toplama ayı / ayları:** Temmuz- Ağustos; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Meyve; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Bitkinin olgunlaşan meyveleri halk tarafından yenir; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Güneyyamaç Köyü Özbeyli Mezrası, 03°11'068" N 42°09'834" E 2296m EK1018; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Meyveleri yenir (Özçelik, 1991; Gümüş, 1994; Ertuğ, 2000, Duran ve ark., 2001; Cansaran ve Kaya, 2010). Sonbahara doğru meyveleri olgunlaşınca yenir veya kurutularak kışın kompostosu yapılır (Gencay, 2007). Meyveleri olgunlaşmadan tuzlanarak zevk

için yenir (Bulut, 2006). Meyvası yenir. Aynı zamanda meyve ufalanıp kurutulduktan sonra kompostosu yapılır (Kaval, 2011). Sonbahara doğru meyveleri olgunlaşınca yenir (Mükemre, 2013).

Bitkinin bilimsel adı: *Pyrus elaeagnifolia* Pall. subsp. *elaeagnifolia*; **Bitkinin yerel adı:** Berani; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Bozika hur, Gırsık, Kakos, Karçın, Kiroşk, Qoçiki, Qorç, Şekok, Şikoqi, Şikoke, Kiferi, Kifr, Kuferi, Ahlat, Boz armut, Çakal armudu; **Bitki toplama ayı / ayları:** Eylül; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Meyve; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Meyveleri yenir; ; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Kırmızı Köprü, 03°06'874 " N 42°18'389" E 1563m EK1062; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Meyvesi doğrudan yenilerek tüketilir. Kaynatılarak meşrubat olarak içilir. Bitkinin yaprak kısımları sıcak suya katılarak, kaynatılmadan çay şeklinde infüzyon yapılarak içilir (Arı, 2014).

Bitkinin bilimsel adı: *Pyrus syriaca* Boiss. var. *syriaca*; **Bitkinin yerel adı:** Avlesork; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Kisork, Kiroşk, Şekok, Kawro, Bişkoke, Bozika hur, Gırsık, Karçın, Qorç, Şayek, Çakal armut, Boz armut, Ahlat; **Bitki toplama ayı / ayları:** Ağustos-Eylül; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Meyve; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Meyveleri yenir; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Elmayaka Köyü 03°06'113" N 42°18'728" E 1585m EK1005,1007,1008, 1025,1026, 1046, 1047, 1068, 1067; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Olgunlaşan meyveler yenmektedir. Aynı zamanda ufalanıp kurutulduktan sonra kompostosu yapılır (Kaval, 2011). Meyvesi yenen bitkilerdendir (Ertuğ 2014). Meyvesi turşu ve sirke yapımında kullanılır (Şenkardeş ve Tuzlacı 2014).

Bitkinin bilimsel adı: *Rosa heckeliana* Tratt. subsp. *vanheurckiana* (Crép.) Ö.Nilsson; **Bitkinin yerel adı:** Masür; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Şilanik, Kuşburnu; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs-Eylül; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Meyve; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Meyveleri yenir **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Yaşlıkavak Köyü 03°05'167" N 42°11'570" E 1878m EK1049.

Bitkinin bilimsel adı: *Rubus caesius* L.; **Bitkinin yerel adı:** Böğürtlen; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Düdürk, Dırne, Mımrık, Mormik, Tıxunav, Devi, Dirik, Dirri, Dirışk, Dudilq, Gökne, Malina, Karamu, Karantı, Kapina, Gür üzüm, Katır diken; **Bitki toplama ayı / ayları:** Ekim; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Meyve; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Olgunlaşan meyveleri yenir **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Şişli Köyü 03°08'012" N 42°26'546" E 1768m EK1276(B); **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Olgunlaşan meyve yenir. (Keskin ve Alpınar, 2002; Kaval, 2011).

Bitkinin bilimsel adı: *Rubus sanctus* Schreb.; **Bitkinin yerel adı:** Böğürtlen; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Mormemik, Cinisri, Dendureşk, Dirnermk, Taştajik, Tureşk, Hilutırışk, Tuturik, Dudamuk, Dalarask, Böğürtlen, Tarla böğürtleni, Avat, Gür üzüm, Yabancı üzüm, Katır diken, Kapina, Karamu, Karantı, Gökne, Malina, Bük üzümü; **Bitki toplama ayı / ayları:** Haziran-Ekim; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Meyve; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Meyveleri yenir; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Şişli Köyü, 03°08'012" N 42°26'546" E 1768m EK1276(A); **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Meyveleri yenir (Şenkardeş, 2014). Meyveleri yenir. Meyvelerinden reçel yapılır (Uzun, 2015).

Bitkinin bilimsel adı: *Rhamnus kurdicus* Boiss. & Hohen.; **Bitkinin yerel adı:** Helheluk; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Cehri; **Bitki toplama ayı / ayları:** Ağustos-Ekim; **Bitkinin kullanılan**

kısmı: Meyve; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Meyveleri taze olarak yenir; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Köşk Mahallesi, 03°08'566" N 42°19'156" E 1606m EK1061,1229; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Meyvesi taze veya kuru olarak yenir (Mükemre, 2013).

4.1.16 Ulmaceae Bitkinin bilimsel adı: Celtis tournefortii Lam.; **Bitkinin yerel adı:** Tawı; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Dargun, Daxum, Daxin, Ingires, Kezwan, Taew, Tihok, Tehu, Tewok, Tawik, Tey, Teleh, Dartayle, Teyle, Dardoğan, Çitlenbik, Çıtlık, Ilıç, Dargun, Diyan.; **Bitki toplama ayı / ayları:** Eylül-Kasım; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Meyve; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Sonbaharda meyvelerin rengi koyulaştıktan sonra yeniyor; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Elmayaka Köyü 03°05'709" N 42°20'648" E 1223m EK1002, 1021.

4.1.17 Urticaceae Bitkinin bilimsel adı: Urtica dioica L **Bitkinin yerel adı:** Gezing; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Gezgezk, Isırgan, İstırgan, Cızlagan, Iskıdan, Dalağaz otu, Ağdalak, Cıncar, Cıncar, Dakırdalak, Erinç, Geznik, Gıcıkdan otu, Gidişgen, Isırgı, Sırgan otu, Yığınç, Bırkı, Dalan, Daladiken, Büyük ısırgan otu, Dızlağan, Dalağan, Bısırga, Gezik, Dezink; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısım; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Bulgur pilavına katılır; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Doğanayla Köyü 03°04'176" N 42°19'166" E 1650m EK1200, 1107; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Haşlanmış taze gövde ve yaprakları sebze olarak tüketilir (Özçelik, 1987; Özçelik ve ark., 1990; Öztürk ve Özçelik, 1991; Baytop, 1994). Bitki sebze olarak kullanılır (Işık ve ark., 1995; Şimşek ve ark., 2001; Abay ve Kılıç, 2001; Özgen ve ark., 2004; Koyuncu, 2005). Yemeklik olarak kullanılır (Bağcı, 2000). Haşlanarak veya kavularak yemeği yapılır (Bulut, 2006). Toprak üstü kısımları ilkbahar aylarında kadınlar tarafından toplanarak yağda yumurta ile birlikte yemeği yapılır (Gencay, 2007). Taze toprak üstü kısmı pişirilerek yemek yapılır veya az miktarda haşlanıp katmalara konur (Yeşil, 2007). Gıda ve tıbbi amaçlı olarak kullanılmaktadır (Kazan, 2007). Ispanak gibi pişirilip yemeği yapılabildiği gibi yaprakları sarma ve börek yapımında kullanılır (Balos, 2007). Yumurtalı yemeği yapılır (Çakılçioğlu ve Türkoğlu, 2009). Toprak üstü kısmının suda kaynatılarak meşrubat şeklinde içilir. Toprak üstü kısmının soğan ve domates ile kavularak yemek yapılır. Bitkinin toprak üstü kısmının (yaprak) haşlanılarak börek yapılır (Arı 2014). Yapağı yenen bitkilerdendir (Ertuğ 2014).

4.1.18 Vitaceae Bitkinin bilimsel adı: Vitis vinifera L.; **Bitkinin yerel adı:** Tırı; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Hengur, Asma, Koruk, Yabani asma, Çakal üzümü, Teyinc, Tri, Tırh, Tıriy, Üzüm, Trıh, Korık, Devek, Diri; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs-Eylül; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Meyve-Yaprak; **Kullanım Amacı:** Gıda; **Bitki nasıl kullanılır:** Meyveleri yeniyor. Yapraklarından sarma yapıyor. Kurutulmuş meyvelerinden hoşaf yapıyor; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Köşk Mahallesi, 03°09'700" N 42°194" E 1633m EK1066; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Yaprakları sebze olarak kullanılır. Meyveleri sevilerek yenilir (Türkoğlu, 2000). Meyve ve yaprakları yenir (Duran ve ark., 2001). Meyve olarak tüketilir ve pekmez yapımında kullanılır (Furkan, 2016).

4.2 Yem Bitkisi Olarak Kullanılanlar

4.2.1 Apiaceae Bitkinin bilimsel adı: Chaerophyllum crinitum Boiss.; **Bitkinin yerel adı:** Kitimendi; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Tarakotu, Mende, Mendo, Ğitik; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs-Haziran; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısımlar; **Kullanım Amacı:** Yem;

Bitki nasıl kullanılır: Hayvan yemi olarak kullanılmaktadır; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Kerapet Tünelinden sonra, 03°11'984" N 42°23'534" E 2311m EK1178.

4.2.2 Asteraceae Bitkinin bilimsel adı: *Crepis sancta* (L.) Bornm. **Bitkinin yerel adı:** Kulilkazer; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Sirok, Guhmişk, Gezike zer, Kulilkazerk, Keklik otu, Keklik Otu, Karahindiba Çiçeği, Kokar Ot, Sütlü Ot, Sakar Kanak, Tüylü Kanak, Arslanđışı; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs-Temmuz; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Yapraklar; **Kullanım Amacı:** Yem; **Bitki nasıl kullanılır:** Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Subaşı, 03°07'989" N 42°26'580" E 1774m EK1256; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır (Gençay, 2007). Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır (Gelse, 2012).

Bitkinin bilimsel adı: *Gundelia cf. dersim* Vitek, Yüce & Ergin; **Bitkinin yerel adı:** Kerenk; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Kerenk, Keven, Kenger, Enger, Kengel, Kengir, Çakırdikeni, Datlı kenger, Sakızotu, Kandikeni, Kalagan, Kanatma, Kengi otu, Kepre, Kinger, Karang, Kereng, Kenger tikenı, Gağnak, Kenger zer; **Bitki toplama ayı / ayları:** Nisan-Temmuz; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısımlar; **Kullanım Amacı:** Yem; **Bitki nasıl kullanılır:** Hayvan yemi olarak kullanılmaktadır; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Cevizlibelen Köyü, 03°07'442" N 42°17'991" E 1630m EK1130, 1180; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Toprak üstü kısımları hayvan yemi, kökünden elde edilen sakız kenger adıyla dişeti kuvvetlendirici ve iştah açıcı olarak kullanılır (Baytop, 1999). Tamamı hayvanlara yedirilir (Koçak, 1999).

Bitkinin bilimsel adı: *Inula salicina* L. **Bitkinin yerel adı:** Giya sevk; **Bitki toplama ayı / ayları:** Temmuz-Eylül; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısımlar; **Kullanım Amacı:** Yem; **Bitki nasıl kullanılır:** Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılmaktadır; **Bitkinin lokalitesi:** Van; Bahçesaray, Şişli Köyü, 03°08'012" N 42°26'546" E 1768m EK1278; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Toprak üstü kısımları saman haline getirilip hayvan yemi olarak kullanılır (Mükemre, 2013).

4.2.3 Campanulaceae Bitkinin bilimsel adı: *Campanula sclerotrıcha* Boiss.; **Bitkinin yerel adı:** Nermedenk; ; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Gulborı, Gulezengil, Sinbelok, Binefşi, Geize, Zengilka, Kantırberi, Zengilok, Şelima çole, Dere çingırağı, Çan çiçeği; **Bitki toplama ayı / ayları:** Haziran-Temmuz; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısımlar; **Kullanım Amacı:** Yem; **Bitki nasıl kullanılır:** Hayvan yemi olarak kullanılmaktadır; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Subaşı, 03°07'989" N 42°26'580" E 1774m EK1254,1280.

4.2.4 Fabaceae Bitkinin bilimsel adı: *Lathyrus tuberosus* L.; ; **Bitkinin yerel adı:** Henc; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Koz koz, Yumrulu bezelye; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs-Temmuz; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısımlar; **Kullanım Amacı:** Yem; **Bitki nasıl kullanılır:** Hayvan yemi olarak kullanılmaktadır; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Liman Mahallesi, 03°07'108" N 42°18'629" E 1571m EK 1188; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Bitki hayvan yemi olarak değerlendirilir (Mükemre, 2013).

Bitkinin bilimsel adı: *Medicago sativa* L. subsp. *sativa* L.; **Bitkinin yerel adı:** Ket; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Andelko, Arbud, Argud, Argudvaş, Ket, Once, Unce, Wenda, Wence, Winja, Yunja, Wainza, Haspist, Sewere, Sepel, Sitri, Nefel, Destarok, Mertalok, Metaluk, Gurnik, Qürt, Danuk, Giyadanek, Maralujk, Nivijtuk, Lisej, Qunjierka, Kadik, Jaikanira, Yaban yoncası; **Bitki**

toplama ayı / ayları: Nisan-Temmuz; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısımlar; **Kullanım Amacı:** Yem; **Bitki nasıl kullanılır:** Kurutulan bitki hayvan yemi olarak kullanılıyor. Taze bitkiyi fazla yiyen hayvanlarda şişkinlik oluyor hatta öldürüyor; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Kırmızı Köprü, 03°16'935" N 42°18'557" E 1562m EK 1064; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Bitki hayvan yemi olarak kullanılır (Mükemre, 2013).

Bitkinin bilimsel adı: *Trifolium pratense* L. var. *pratense*; **Bitkinin yerel adı:** Nefel; ; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Üçkulak, Kırmızı yonca, Çayır tırfılı, Sakar yonca; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs-Haziran; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısımlar; **Kullanım Amacı:** Yem; **Bitki nasıl kullanılır:** Hayvan yemi olarak kullanılmaktadır; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Köşk Mahallesi, 03°08'566" N 42°19'156" E 1606m EK 1227; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Bitki taze veya kurutularak hayvanlara yedirilir (Vural, 2008).

4.2.5 Lamiaceae Bitkinin bilimsel adı: *Stachys lavandulifolia* Vahl.; **Bitkinin yerel adı:** Bareş; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Dağ çayı; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısımlar; **Kullanım Amacı:** Yem; **Bitki nasıl kullanılır:** Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Kerapet Tünelinden sonra, 03°08'014" N 42°19'270" E 1568m EK1208; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Bitkinin toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak değerlendirilir (Mükemre, 2013).

4.2.6 Violaceae Bitkinin bilimsel adı: *Viola odorata* L.; **Bitkinin yerel adı:** Binevş; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Menevşa Koyi, Menekşe, Mor menekşe, Kokulu menekşe, Kır menekşesi, Yabani menekşe, Binevşok, Binevşa seg, Binevşa gulxizeme, Gularengag, Nevsıncır, Şabane, Wenevşe, Xemr, Qanç, Warıpal; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısımlar; **Kullanım Amacı:** Yem; **Bitki nasıl kullanılır:** Yapraklar hayvan yemi olarak kullanılır; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Kartal Köyü 03°02'031" N 42°10'831" E 1771m EK1106, 1111; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Yaprak ve çiçekler hayvan yemi olarak kullanılır (Ertuğ, 2000). Toprak üstü kısımlar hayvan yemi olarak kullanılır (Mükemre, 2013).

4.3 Yakacak Olarak Kullanılan Bitkiler

4.3.1 Fagaceae Bitkinin bilimsel adı: *Quercus brantii* Lindl.; **Bitkinin yerel adı:** Meşe; ; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Kara Meşesi, Palamut; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs-Eylül; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Tüm bitki; **Kullanım Amacı:** Yakacak; **Bitki nasıl kullanılır:** Bitki yakacak olarak kullanılır; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Çömlekçi Köyü Mengen Mezrası, 03°04'585" N 42°16'603" E 1611m EK1051,1238, 1240; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Bütün bitki ve meyveleri yakacak ve yiyecek olarak kullanılır (Ertuğ, 2000). Meyve çiğ olarak yenir. Ayrıca bitki yakacak olarak değerlendirilir (Kaval, 2011).

Bitkinin bilimsel adı: *Quercus petraea* (Matt.) Liebl. subsp. *pinnatiloba* (K.Koch) Menitsky; **Bitkinin yerel adı:** Meşe; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs-Eylül; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Tüm bitki; **Kullanım Amacı:** Yakacak; **Bitki nasıl kullanılır:** Bitki yakacak olarak kullanılır; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Çömlekçi Köyü Mengen Mezrası, 03°14'676" N 42°16'593" E 1621m EK1050,1237,1242.

4.3.2 Plumbaginaceae Bitkinin bilimsel adı: *Acantholimon caryophyllaceum* Boiss. subsp. *caryophyllaceum*; **Bitkinin yerel adı:** Gungil; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Gunikur, Guni, Gingil, At geveni; **Bitki toplama ayı / ayları:** Ağustos- Ekim; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Tüm bitki; **Kullanım Amacı:** Yakacak; **Bitki nasıl kullanılır:** Toprak üstü kısımları yakacak olarak kullanılıyor; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Liman Mahallesi ile Kerapit Tüneli arası, 03°08'566" N 42°19'156" E 1606m EK1235.

4.3.3 Rosaceae Bitkinin bilimsel adı: *Amygdalus communis* L.; **Bitkinin yerel adı:** Badem, Bahiv; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Bahiv, Bayev, Bawi, lewz, Ajik, Şinşın, Peyam, Piyam, Vame, Zame, Gewrvam, Çaqla, Çuwela, Arjeng, Ercen, Harjenk, Arjen, Çewale, Bawi, Tengis, Darçew, Badem, Acı badem, Açı payam, Ak badem, Çağla, Diş bademi, Kababağ bademi; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Tüm bitki; **Kullanım Amacı:** Yakacak; **Bitki nasıl kullanılır:** Bitki yakacak olarak kullanılır; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Çömlekçi Köyü Mengen Mezrası, 03°02'427" N 42°16'312" E 1908m EK1065; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Kurumuş olan gövde ve dalları yakacak olarak kullanılır (Şenkardeş, 2014).

Bitkinin bilimsel adı: *Crataegus meyeri* Pojark.; **Bitkinin yerel adı:** Yumuşak; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Givij, Goyij, Guhij, Gunc, Helmerask, Izron, Aluç, Sevi dirkayi, Tengiz, Xirok, Gijok, Roğuk, Alıç, Beyaz diken, Ekşi muşmula, Edran, Geyik dikeni, Gırgat, Keçi alıcı, Öküzgöbeği, Kocakarı hurması, Yemişen, Müzmüldek, Kız elması; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs-Haziran; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Gövde ve dallar; **Kullanım Amacı:** Yakacak; **Bitki nasıl kullanılır:** Kurumuş gövde ve dallar yakacak olarak kullanılıyor; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Cevizlibelen Köyü Şerefhan Mahallesi 03°07'628" N 42°17'727" E 1608m EK1022,1183; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Gövde ve dalları yakacak olarak kullanılır (Şenkardeş, 2014).

Bitkinin bilimsel adı: *Crataegus monogyna* Jack. subsp. *monogyna*; **Bitkinin yerel adı:** Güvişk; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Givij, Goyij, Guhij, Gunc, Helmerask, Izron, Aluç, Sevi dirkayi, Tengiz, Xirok, Gijok, Roğuk, Alıç, Beyaz diken, Ekşi muşmula, Edran, Geyik dikeni, Gırgat, Keçi alıcı, Öküzgöbeği, Kocakarı hurması, Yemişen, Müzmüldek, Kız elması; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Gövde ve dallar; **Kullanım Amacı:** Yakacak; **Bitki nasıl kullanılır:** Kurumuş olan gövde ve dallar yakacak olarak kullanılıyor; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Kartal Köyü, 03°03'450" N 42°14'189" E 1603m EK1004,1054.

Bitkinin bilimsel adı: *Crataegus orientalis* Pallan & Bieb. var. *orientalis*; **Bitkinin yerel adı:** Gühüj, Yumuşak; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Alıç, Cıvic, Civica sur, Geyik dikeni, Gıvica sur, Gühüj, İt alıcı, Kırmızı alıç, Givij, Goyij, Guhij, Gunc, Helmerask, Izron, Aluç, Sevi dirkayi, Tengiz, Xirok, Gijok, Roğuk, Alıç, Beyaz diken, Ekşi muşmula, Edran, Geyik dikeni, Gırgat, Keçi alıcı, Öküzgöbeği, Kocakarı hurması, Yemişen, Müzmüldek, Kız elması; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs-Eylül; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Gövde ve dallar; **Kullanım Amacı:** Yakacak; **Bitki nasıl kullanılır:** Gövde ve dallar yakacak olarak kullanılır; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Kartal Köyü, 03°03'450" N 42°14'188" E 1605m EK1001,1026, 1052, 1053; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Gövde ve dalları yakacak olarak kullanılır (Şenkardeş, 2014).

Bitkinin bilimsel adı: *Pyrus syriaca* Boiss. var. *syriaca*; **Bitkinin yerel adı:** Avlesork; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Kisork, Kiroşk, Şekok, Kawro, Bişkoke, Bozika hur, Girsik, Karçin, Qorç, Şayek, Çakal armut, Boz armut, Ahlat; **Bitki toplama ayı / ayları:** Ağustos-Eylül; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısmı; **Kullanım Amacı:** Yakacak; **Bitki nasıl kullanılır:** Bitki yakacak

olarak kullanılır; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Elmayaka Köyü 03°06'113" N 42°18'728" E 1585m EK1005,1007,1008, 1025,1026, 1046, 1047, 1068, 1067; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Kuruyan bitki kışın yakacak olarak kullanılır (Kaval, 2011). Kuruyan bitki yakacak olarak kullanılır (Mükemre, 2013).

Bitkinin bilimsel adı: Rosa heckeliana Tratt. subsp. vanheurckiana (Crép.) Ö.Nilsson; **Bitkinin yerel adı:** Masür; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Şilanik, Kuşburnu; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs-Eylül; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısmı; **Kullanım Amacı:** Yakacak; **Bitki nasıl kullanılır:** Kurumuş gövde ve dallar yakacak olarak kullanılır; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Yaşlıkavak Köyü 03°05'167" N 42°11'570" E 1878m EK1049.

4.3.4 Salicaceae Bitkinin bilimsel adı: Salix alba L.; **Bitkinin yerel adı:** Söğüt; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Binav, Bi, Bişeng, Aksöğüt; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs-Eylül; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısmı; **Kullanım Amacı:** Yakacak; **Bitki nasıl kullanılır:** Bitki yakacak olarak kullanılır; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Kırmızı Köprü, 03°17'099" N 42°18'598" E 1563m EK1187. **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Bitkinin toprak üstü kısımları yakacak ve el sanatları yapımında kullanılır (Ertuğ 2000). Odunu kereste yapımında ve yakacak olarak kullanılır (Deniz ve vd. 2010).

4.3.5 Tamaricaceae Bitkinin bilimsel adı: Tamarix smyrnensis Bunge; **Bitkinin yerel adı:** Gerz; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Dargez, Saqol, Gers, Gejlok, Kifr, Kiferı, Kuferı, Gezık, Guzıcar, İlgın, Kurtpençesi; **Bitki toplama ayı / ayları:** Tüm yıl; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısmı; **Kullanım Amacı:** Yakacak; **Bitki nasıl kullanılır:** Bitki yakacak olarak kullanılır; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Kartal Köyü 03°05'468" N 42°16'677" E 1524m EK1202; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Bütün bitki ve meyveleri yakacak ve yiyecek olarak kullanılır (Ertuğ, 2000). Meyve çiğ olarak yenir. Ayrıca bitki yakacak olarak değerlendirilir (Kaval, 2011).

4.4 Diğer Kullanımlar

4.4.1 Asteracea Bitkinin bilimsel adı: Chondrilla juncea L. var. juncea; **Bitkinin yerel adı:** Talişk; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Qanıkvaş, Qanok, Kasnı, Talişk, Wen, Çitlik, Karakavuk, Sakız otu, Sütlü ot, Kara gavruk, Çengel sakızı; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs-Eylül; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısmı; **Kullanım Amacı:** El sanatları; **Bitki nasıl kullanılır:** Ahır ve tandırları temizlemek için kullanılır; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Liman Mahallesi ile Kerapet Tüneli arası, 03°02'375" N 42°18'526" E 1956m EK1260.

Bitkinin bilimsel adı: Gundelia cf. dersim Vitek, Yüce & Ergin; **Bitkinin yerel adı:** Kerenk; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Kerenk, Keven, Kenger, Enger, Kengel, Kengir, Çakırdikeni, Datlı kenger, Sakızotu, Kandikeni, Kalagan, Kanatma, Kengi otu, Kepre, Kinger, Karang, Kereng, Kenger tikenı, Gağnak, Kenger zer; **Bitki toplama ayı / ayları:** Nisan-Temmuz; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısmı; **Kullanım Amacı:** Ekonomik; **Bitki nasıl kullanılır:** İlkbahar aylarında Pazar ve manavlarda satılmaktadır; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Cevizlibelen Köyü, 03°07'442" N 42°17'991" E 1630m EK1130, 1180; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** İlkbahar aylarında Cizre'nin çevre köylerinde köylüler tarafından genç sürgünleri toplanıp, Cizre pazarına getirilerek sattıklarını gözlemledik. Ayrıca Cizre pazarında kadınlar tarafından satılan peynir lorunda bitkinin doğranarak katıldığını gözlemledik (Gencay, 2007). İlkbaharda bitkinin genç sürgünleri toplanarak pazar ve manavlarda satılmaktadır (Kaval, 2011; Mükemre, 2013).

4.4.2 Fabaceae Bitkinin bilimsel adı: *Lathyrus tuberosus* L.; **Bitkinin yerel adı** Henc; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Koz koz, Yumrulu bezelye; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs-Temmuz; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısmı; **Kullanım Amacı:** Süs; **Bitki nasıl kullanılır:** Bitki süs bitkisi olarak kullanılıyor; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Liman Mahallesi, 03°07'108" N 42°18'629" E 1571m EK 1188.

Bitkinin bilimsel adı: *Medicago sativa* L. subsp. *sativa* L.; **Bitkinin yerel adı:** Ket; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Andelko, Arbud, Argud, Argudvaş, Ket, Once, Unce, Wenda, Wence, Winja, Yunja, Wainza, Haspist, Sewere, Sepel, Sitri, Nefel, Destarok, Mertalok, Metaluk, Gurnik, Qürt, Danuk, Giyadanek, Maralujk, Nivijtuk, Lisej, Qunjierka, Kadik, Jaikanira, Yaban yoncası; **Bitki toplama ayı / ayları:** Nisan-Temmuz; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısmı; **Kullanım Amacı:** Zehir; **Bitki nasıl kullanılır:** Kurutulan bitki hayvan yemi olarak kullanılıyor. Taze bitkiyi fazla yiyen hayvanlarda şişkinlik oluyor hatta öldürüyor; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Kırmızı Köprü, 03°16'935" N 42°18'557" E 1562m EK 1064.

Bitkinin bilimsel adı: *Trifolium pratense* L. var. *pratense*; **Bitkinin yerel adı:** Nefel; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Üçekulak, Kırmızı yonca, Çayır tırfılı, Sakar yonca; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısmı; **Kullanım Amacı:** Zehir; **Bitki nasıl kullanılır:** Bitkiyi fazla tüketen hayvanda şişkinlik olur ve hayvan ölür; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Köşk Mahallesi, 03°08'566" N 42°19'156" E 1606m EK 1227; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Bitki hayvan tarafından yenildiğinde hayvanın şişip ölmesine neden olur (Mükemre, 2013).

4.4.3 Fagaceae Bitkinin bilimsel adı: *Quercus brantii* Lindl.; **Bitkinin yerel adı:** Meşe; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Kara Meşesi, Palamut; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs-Eylül; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Meyve; **Kullanım Amacı:** Oyuncak; **Bitki nasıl kullanılır:** Gokalak olarak adlandırılan (*Andricus curtisii*) çocuklar tarafından oyuncak olarak kullanılıyor; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Çömlekçi Köyü Mengen Mezrası, 03°04'585" N 42°16'603" E 1611m EK1051,1238, 1240; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Çocuklar palamudu topaç (deleme) olarak döndererek oyun oynarlar (Furkan, 2016).

4.4.4 Juglandaceae Bitkinin bilimsel adı: *Juglans regia* L.; **Bitkinin yerel adı:** Guz; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Goz, Guz, Giz, Giwez, Guwiz, Gerdikan, Ceviz, Yandak, Koz, Hincik; **Bitki toplama ayı / ayları:** Eylül-Ekim; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Meyve; **Kullanım Amacı:** Boyar madde; **Bitki nasıl kullanılır:** Kabuğu boyar madde olarak kullanılır, kınaya renk vermesi için kabuk kısmı kınanın içine katılır; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Liman Mahallesi, 03°06'810" N 42°18'445" E 1552m EK1069,1191; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Ceviz ağacının kökünden, gövde kabuklarından, yapraklarından ve meyvesinin yeşil kabuklarından boya yapılır (Eyüpoğlu ve ark., 1983). Besin olarak kullanılmasının dışında meyve kabukları yünleri boyamak için kullanılır (Vural ve ark., 1997; Tugay ve ark., 2004; Satıl ve ark., 2006). Yaprak kaynatılarak suyu ile saç yıkanır. Meyvenin yeşil kabuğu kaynatılıp boya elde edilir (Bulut, 2006). Yeşil kabukları ve yaprakları kaynatılarak kök boya elde edilir (Öztürk ve Dinç, 2005). Meyve kabuğundan yeşil renkte boya elde edilir (Gencay, 2007). Yeşil olan meyve kabuğu suda kaynatılarak ip içine atılıp yeşile boyanması sağlanır. Bitki kökü suda kaynatılıp ip içine atılarak siyaha boyanması sağlanır (Kaval, 2011). Yaprakları suda kaynatılır, bu su iplik boyamada (devetüyü rengi, kırmızımsıkahverengi, koyu yeşil) kullanılır. Yaprakları suda kaynatılır, bu su yumurta boyamada (kırmızımsı-kahverengi)

kullanılır. Kurutulmuş yaprakları ateş tutuşturucu olarak kullanılır. Tohumu doğrudan yenir. Meyvelerinin kabukları suda kaynatılır, bu su yün boyamada (koyu yeşil) kullanılır (Şenkardeş, 2014).

4.4.5 Lamiaceae Bitkinin bilimsel adı: *Salvia verticillata* L. subsp. *amasiaca* (Freyn & Bornm.) Bornm; **Bitkinin yerel adı:** Giyareşk; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Çeçlet, Guhbel, Guhbele pelpahn, Guhbele pelzirav, Kaşgatenik, Mercanok, Kuncibeşk, Patpatik, Çaya çıyan, Rihana beji, Rihana kovi, Bareş, Giyareşik, Gula mirov, Çewrek, Dadırak, Ada çayı, Elmaçık yaprağı, Kara ot; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs-Ağustos; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Kök; **Kullanım Amacı:** Boyar madde; **Bitki nasıl kullanılır:** Bitkinin kökü suda kaynatılır ve içine atılan ipin siyah renge boyanması sağlanır; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Kartal Köyü, 03°05'500" N 42°16'690" E 1500m EK1203; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Bitkinin kök kısmı suda kaynatılır ve ip içine atılır. Böylece ipin siyah renge boyanması sağlanır (Kaval,2011).

4.4.6 Moraceae Bitkinin bilimsel adı: *Dactylorhiza umbrosa* (Kar. & Kir.) Nevski; **Bitkinin yerel adı:** Sale; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Elçik, salep otu; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs-Haziran; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Yumru; **Kullanım Amacı:** Ekonomik; **Bitki nasıl kullanılır:** Yumruları dondurma yapımı için satılır; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Kartal Köyü, 03°05'462" N 42°16'685" E 1519m EK1204 Ir.-Tur element; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Bitkinin yumruları dondurma mayası yapımı için para karşılığında aktarlara satılır (Mükemre, 2013).

4.4.7 Salicaceae Bitkinin bilimsel adı: *Salix alba* L.; **Bitkinin yerel adı:** Söğüt; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Binav, Bi, Bişeng, Aksöğüt.; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs-Eylül; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısmı; **Kullanım Amacı:** Elsanatı; **Bitki nasıl kullanılır:** İnce dallar sepet yapımında kullanılır **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Kırmızı Köprü, 03°17'099" N 42°18'598" E 1563m EK1187; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Bitkinin toprak üstü kısımları yakacak ve el sanatları yapımında kullanılır (Ertuğ 2000). Bitki yakacak olarak kullanılır. İnce dallar barınak yapımında kullanılır (Mükemre, 2013). Dalından düdük yapılır (Karakurt 2014). Düzgün dalları balta, kürek, bel vb. alet sapı yapımında kullanılır. Düzgün dalları saban oku yapımında kullanılır. Gövdesi toprak damlı evlerin çatısının yapımında kullanılır (Şenkardeş, 2014). Kabuklarından çocuklara flüt yapılır (Furkan, 2016).

4.4.8 Tamaricaceae Bitkinin bilimsel adı: *Tamarix smyrnensis* Bunge; **Bitkinin yerel adı:** Gerz; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Dargez, Saqol, Gers, Gejlok, Kifir, Kiferi, Kuferi, Gezik, Guzicar, Ilgın, Kurtpençesi.; **Bitki toplama ayı / ayları:** Tüm yıl; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısım; **Kullanım Amacı:** Temizlik; **Bitki nasıl kullanılır:** Ev ve ahırları temizlemek için süpürge yapımında kullanılıyor; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Kartal Köyü 03°05'468" N 42°16'677" E 1524m EK1202.

4.4.9 Violaceae Bitkinin bilimsel adı: *Viola odorata* L; **Bitkinin yerel adı:** Binevş; **Bitkinin literatürdeki diğer isimleri:** Menevşa Koyi, Menekşe, Mor menekşe, Kokulu menekşe, Kır menekşesi, Yabani menekşe, Binevşok, Binevşa seg, Binevşa gulxizeme, Gularengag, Nevsıncır, Şabane, Wenevşe, Xemr, Qanç, Waripal.; **Bitki toplama ayı / ayları:** Mayıs; **Bitkinin kullanılan kısmı:** Toprak üstü kısım; **Kullanım Amacı:** Süs bitkisi; **Bitki nasıl kullanılır:** Süs amaçlı park ve bahçelerde yetiştirilmektedir; **Bitkinin lokalitesi:** Van, Bahçesaray, Kartal Köyü 03°02'031" N 42°10'831" E 1771m EK1106, 1111; **Bitkinin literatürdeki benzer kullanımları:** Bitki süs amaçlı park ve bahçelerde yetiştirilmektedir (Metin, 2009; Mükemre, 2013).

5.SONUÇ

Araştırma alanında 185 kaynak kişiden alınan veriler kullanılarak 24 familyaya ait 57 bitki taksonu ve bu bitkilere ait yerel bilgiler verilmiştir. Toplanan bitki örneklerinden 46 tanesi gıda, 10 tanesi yem, 11 tanesi yakacak ayrıca 3 tanesi el sanatları, 2 tanesi ekonomik ve 2 tanesinin de boyar madde olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca 5 bitkinin de farklı alanlarda (süs, zehir, oyuncak vb.) kullanımları belirlenmiştir. 12 taksonun bugüne kadar bilinen kullanımlarından tamamıyla veya kısmen farklı amaç veya şekilde araştırma yaptığımız bölgede kullanıldıkları belirlenmiştir. Bunun yanı sıra bazen aynı amaç için birden fazla farklı takson da kullanılmaktadır. Araştırma sahasında gıda, yem ve yakacak alanlarındaki kullanımlar ağır basmaktadır.

KAYNAKÇA

- Abay, G., Kılıç, A. (2001). Pürenbeleni ve Yanıktepe (Mersin) yörelerindeki bazı bitkilerin yöresel adları ve etnobotanik özellikleri, *OT Sistemik Botanik Dergisi*, 8, (2): 97-104.
- Arı, S. (2014). *Afyonkarahisar ve civarında halk tarafından kullanılan bazı bitkilerin etnobotanik özellikleri*. Afyon Kocatepe Üniversitesi: Doktora tezi.
- Bağcı, Y. (2000). Aladağlar (Yahyalı- Kayseri) ve çevresinin etnobotanik özellikleri, *OT Sistemik Botanik Dergisi*, 7 (1): 89-94.
- Balos, M.M. (2007). *Zeytinbahçe ile Akarçay arasında kalan (Birecik) bölgesinin florası ve etnobotanik özellikleri*. Harran Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Baytop, A. (1994). Türkiye' de kullanılan yabancı ve yetiştirilmiş aromatik bitkiler. *Doğa- Tr. J. of Phannacy*, 1 (2): 76-78.
- Baytop, T. (1999). Türkiye' de bitkilerle tedavi; geçmişte ve bugün, *Nobel Tıp Kitapevleri Ltd. Şti*, İstanbul, 480s.
- Birinci, S. (2008). *Doğu Karadeniz Bölgesinde doğal olarak bulunan faydalı bitkiler ve kullanım alanlarının araştırılması*. Çukurova Üniversitesi: Yüksek Lisans Tezi.
- Bulut, Y. (2006). *Manavgat (Antalya) yöresinin faydalı bitkileri*. Süleyman Demirel Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Bulut, G.E. (2008). *Bayramiç (Çanakkale) yöresinde etnobotanik araştırmalar*. Marmara Üniversitesi: Doktora tezi.
- Cansaran, A., Kaya, F.Ö. (2010). Contributions of the ethnobotanical investigation carried out in Amasya district of Turkey (Amasya-Center, Bağlarüstü, Boğaköy and Vermiş villages; Yassıçal and Ziyaret towns), *Biological Diversity and Conservation*, 3/2 (2010); 97-116.
- Cotton, C.M. (1996). *Ethnobotany principles and applications*, John Wiley & Sons, Chichester, 424s.

- Çakılcıoğlu, U., Türkoğlu, İ., Kürşat, M. (2007). Harput (Elazığ) ve çevresinin etnobotanik özellikleri. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları (Daum) Dergisi*. 5(2), 22-28.
- Çakılcıoğlu, U., Türkoğlu, İ. (2009). Çitli Ovası (Elazığ) ve çevresinin etnobotanik özellikleri. *Journal of New World Sciences Academy Ecological Life Sciences* 4(2), 81-85.
- Deniz, L. (2008). *Uşak Üniversitesi 1 Eylül Kampüsü (Uşak) florası ve etnobotanik açıdan değerlendirilmesi*. Afyon Kocatepe Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Deniz, L., Serteser, A., & Kargioğlu, M. (2010). Uşak Üniversitesi ve yakın çevresindeki bazı bitkilerin mahalli adları ve etnobotanik özellikleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 10(1), 57-72.
- Dönmez, A. (2000). An Etnobotanical study in the Karagüney mountain (Kırıkkale): Uses Nutritional Value and Vernacular Names, *Hacettepe Bulletin of Natural Sciences and Engineering, Series A*, (28): 22–32.
- Duran, A. (1998). Akseki (Antalya) ilçesindeki bazı bitkilerin yerel adları ve etnobotanik özellikleri, *OT Sistematik Botanik Dergisi*, 5: (1), 77-92.
- Duran, A., Satıl, F., Tümen, G. (2001). Balıkesir yöresinde yabani meyveler ve etnobotanik özellikleri, *OT Sistematik Botanik Dergisi*, 8, (1), 87-94.
- Ertuğ, F. (2000). An ethnobotanical study in central anatolia (Turkey), *Economic Botany*, 54 (2) : 155-182.
- Ertuğ, F. (2004b). Wild edible plants of Bodrum area (Muğla, Turkey), *Turk J. Bot*, 28: 161-174.
- Ertuğ, F. Tümen, G. (2004). Buldan (Denizli) etnobotanik envanter çalışması. İstanbul.
- Ertuğ, F. Tümen, G., Çelik, A., Dirmenci, T. (2004) . Buldan (Denizli) etnobotanik alan araştırması, *TÜBA Kültür Envanteri Dergisi*, 2/187-218.
- Eyüpoğlu, Ü., Okaygün, I., Yaraş, F. (1983). Doğal boyalarla yün boyama. *Uygulamalı Eğitim Vakfı Bülteni*. İstanbul.
- Fırat, M. (2002). Bahçesaray (Van) ve Çevresi Florası Üzerine Bir Araştırma. (yüksek lisans tezi, basılmamış). Yüzcüncü Yıl, Fen Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Fırat, M. (2013). *Ferhenga Naven Rıweken Bi Kurdi (Kürtçe Bitki Adları Sözlüğü)*. Ankara: Sitav Yayınları.
- Furkan, M.K. (2016). *Adıyaman ilinde yetişen bazı bitkilerin etnobotanik özellikleri*. Adıyaman Üniversitesi: Yüksek Lisans Tezi.
- Gelse, A (2012). *Adıyaman ve çevresinin etnobotanik özellikleri*. Yüzcüncü Yıl Üniversitesi: Yüksek Lisans Tezi.
- Gencay, A. (2007). *Cizre (Şırnak)'nin etnobotanik özellikleri*. Yüzcüncü Yıl Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.

- Gümüş, İ. (1994). Ağrı yöresinde yetişen bazı faydalı bitkilerin yerel adları ve kullanışları. *Tr. J. Of Botany*. (18), 107-112.
- Işık, S., Gönüz, A., Arslan, Ü., Öztürk, M. (1995). Afyon (Türkiye) İlindeki bazı türlerin etnobotanik özellikleri. *OT Sistematik Botanik Dergisi* 2(1): 161-166.
- Karakurt, E. (2014). *Kelkit (Gümüşhane) ilçesinin etnobotanik özellikleri* (Master's thesis) Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Kaval, İ. (2011). *Geçitli (Hakkari) ve çevresinin etnobotanik özellikleri*. Yüzüncü Yıl Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Kazan, D. (2007). *Ortaca (Muğla) ilçesinin etnobotaniği*. Muğla Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Kendir, Gülsen, and Ayşegül Güvenç.(2010). "Etnobotanik ve Türkiye'de yapılmış etnobotanik çalışmalara genel bir bakış." *Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi* 30.1 (2010): 49-80.
- Keskin, M., Alpınar, K. (2002). Kışlak (Yayladağı/Hatay) hakkında etnobotanik bir araştırma, *OT Sistematik Botanik Dergisi* 9 (2); 91-100.
- Koçak, S. (1999). *Karaman yöresinde etnobotanik bir araştırma*. İstanbul Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Korkut, M. (2006). *Arat Dağı (Şanlıurfa) florası ve etnobotanik özellikleri*. Harran Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Koyuncu, O. (2005). "Geyve (Sakarya) floristik ve etnobotanik açıdan incelenmesi" Eskişehir Osmangazi Üniversitesi: Doktora tezi.
- Metin, A. (2009). *Mut ve çevresinde yetişen bitkilerin (Mersin) etnobotanik özellikleri*. Selçuk Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Mükemre, M. (2013). *Konalga, Sırmalı, Dokuzdam Köyleri (Çatak-Van) ve çevrelerinin etnobotanik özellikleri*. Yüzüncü Yıl Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Özçelik, H. (1987). Akseki yöresinde doğal olarak yetişen bazı faydalı bitkilerin yerel adları ve kullanışları. *TÜBİTAK, Doğa Türk Botanik Dergisi*, 11 (3) 316-321.
- Özçelik, H., Ay, G., Öztürk, M. (1990). Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun ekonomik yönden önemli bazı bitkileri. *X.Ulusal Biyoloji Kongresi, Bildirileri*, (18-20 Temmuz 1990, Erzurum), 1-10.
- Özçelik, H. (1992). On the herbal cheese from east Anatolia (Turkey). *Journal of Economic Botany, New York Botanical Garden*, Bronx, NY 10458.
- Özçelik, M.M. (2016). Bitkisel kaynaklı bazı fonksiyonel gıdalar. Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, *Biyoloji Bilimleri Araştırma Dergisi* 9(1):57-68,2015.
- Özgen, U., Kaya, Y., Maksut, C. (2004). Etnobotanical studies in the villages of the district of Ilıca (Erzurum), Turkey, *Economic Botany* 58(4): 691-696.

- Özgökçe, F. (1999). Vangölü havzasında yetiştirilen bazı otsu bitkilerin yakacak olarak değerlendirilmesi üzerine düşünceler. *International Symposium on Protection of Natural Environment and Ehlami Karaçam*. 23-25 September 1999, Kütahya, 784-791.
- Öztürk, M., Özçelik, H. (1991). Doğu Anadolu'nun faydalı bitkileri. *Semih Ofset Basım Tesisleri*, Ankara.
- Öztürk, A., Öztürk, S., Kartal, Ş. (2000). Van otlu peynirlerine katılan bitkilerin özellikleri ve kullanılışları, *OT Sistemik Botanik Dergisi*, 7 (2):167-179.
- Öztürk M., Dinç M. (2005). Nizip (Aksaray) bölgesinin etnobotanik özellikleri. *OT Sistemik Botanik Dergisi*, (12)1: 93-102.
- Polat, R., Selvi, S., Çakılcıoğlu, U., Açar, M. (2012). Investigations of ethnobotanical aspect of wild plants sold in Bingöl (Turkey) local markets, *Biological Diversity and Conservation*, 5/3 (2012) 155-161
- Pieroni, A., Quave, C. (2005). Traditional pharmacopoeias and medicines among Albanians and Italians in Southern Italy: A comparison, *Journal of Ethnopharmacology* 101: 258–270.
- Pieroni, A., Dibra, B., Grishaj, G., Grishaj, I., Maçai, S. G. (2005). Traditional phytotherapy of the albanians of lepushe. Northern Albanian Alps, *Fitoterapia* 76: 379 – 399.
- Saday, H. (2009). “Güzeloluk köyü ve çevresinin (Erdeмли/Mersin) etnobotanik özellikleri” Selçuk Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Satıl, F., Tümen, G., Dirmenci, T., Çelik, A., Arı, Y., Malyer, H. (2006). Kazdağı milli parkı ve çevresinde (Balıkesir) etnobotanik envanter çalışması, *Tüba Kültür Envanteri Dergisi* 5/ 171-187.
- Şenkardeş, İ. (2014). *Nevşehir' in güney ilçelerinde (Acıgöl, Derinkuyu, Gülşehir, Nevşehir-Merkez, Ürgüp) etnobotanik araştırmalar*. Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Şenkardes, I., & Tuzlaci, E. (2014). Some Ethnobotanical Notes from Gundogmus District (Antalya/Turkey). *Clinical and Experimental Health Sciences*, 4(2), 63.
- Şimşek, İ., Aytakin, F., Yeşilada, E., Yıldırım, Ş. (2001). Ankara Gölbaşı'nda yabancı bitkilerin kullanılış amaçları ve şekilleri üzerinde bir araştırma. *OT Sistemik Botanik Dergisi*, 8 (5), 15-120.
- Tanker, N. (1967). Kenger kahvesini veren bitki: *Gundelia tournefortii* L. İstanbul Üniv. *Ecz. Fak. Mec.*, 1967; 3 (2): 63-74.
- Tonbul, S., Altan, Y. (1989). Elazığ yöresinde halkın çeşitli amaçlar için yararlandığı bazı bitkiler, *Fırat Üniversitesi Dergisi (Sosyal Bilimler)*, 3 (2): 267-278.
- Tugay, O., Ertuğrul K., Yıldıztuğay, E. (2004). Başarakavak (Konya) kasabası etnobotanik alan araştırması, *Tüba Kültür Envanteri Dergisi* 4/ 245-256.
- Türkoğlu, İ. (2000). *Elazığ ilindeki etnobotanik değeri olan taksonların araştırılması*. Fırat Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.

- Türkoğlu, İ., Civelek, Ş., Kürşat, M. (2006). Gözeli ve Kavak ovalarında (Elazığ) etnobotanik bir araştırma. PS-107, 18. *Ulusal Biyoloji Kongresi*, Kuşadası/Aydın.
- Uysal, G., 2008. *Köyceğiz (Muğla) ilçesinin etnobotaniği*. Muğla Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Uzun, M. (2015). *İnönü Ve Mihalgazi (Eskişehir) ilçe ve köylerinde etnobotanik araştırmalar*. Anadolu Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Vural, M., Karavelioğulları, F, A., Polat, H. (1997). Çiçekdağı (Kırşehir) ve çevresinin etnobotanik özellikleri, *OT Sistematik Botanik Dergisi*, 4 (1):117-124
- Vural, G. (2008). *Honaz Dağı ve çevresindeki bazı doğal bitkilerin etnobotanik özellikleri*. Afyon Kocatepe Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Yeşil, Y. (2007). *Kürecik (Akçadağ/Malatya) bucağında etnobotanik bir araştırma*. İstanbul Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Yıldırım, Ş. (1991). Munzur Dağlarının tıbbi ve endüstriyel bitkileri. *Fırat Havzası Tıbbi ve Endüstriyel Bitkileri Sempozyumu*, Ankara. 83-102.